

СТУДЕНТСЬКИЙ СПОРТ:
ПЕРСПЕКТИВИ НАУКОВИХ ДОСЛІДЖЕНЬ

Мельник Михайло, Пітин Мар'ян

Львівський державний університет фізичної культури

Анотація

В статті определено проблемне поле научных исследований в отрасли студенческого спорта Украины. Установлено, что главными направлениями научных исследований в студенческом спорте являются изучение совокупности данных организационного и методического характера, совершенствование структуры и содержания студенческого спорта, изучение состояния материально-технического, научно-методического обеспечения, улучшение правовой защищенности деятельности и в целом – мотивации студентов к систематическим занятиям спортом.

Ключевые слова: студенческий спорт, направления, исследования.

Annotation

In this article defined the problem field research in the area of student sports of Ukraine. It was established that the main directions of the research in students sport is studying the sum of organizational and methodical data, improvement of students sports structure and content, the study of the material and technical, scientific and methodological support, improvement of legal security and general students motivation to the systematic sports training.

Key words: student sport, directions, research.

Постановка проблеми. Традиційна форма занять фізичним вихованням має низьку зацікавленість серед студентів [1, 3]. Наявна організаційна форма фізичного виховання спонукає до зниження відвідування навчальних занять з цього предмета. Існуючий стан рухового режиму студентів не відповідає сучасним вимогам і стандартам якості професійної освіти. Вирішення проблеми активізації і позитивного ставлення студентів до занять з фізичного виховання у вищих навчальних закладах фахівці вбачають у спортизації фізичного виховання. Основними шляхами цього є створення спортивних секцій з видів спорту і загалом розвитку студентського спортивного руху [2, 5, 6, 10].

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Активізація досліджень з проблематики студентського спорту припадає на завершення ХХ – початок ХХІ століття. Значною мірою це спровоковано зростанням зацікавленості суспільства різними соціальними практиками спорту та окремими видами спорту. Серед основних наукових і методичних праць варто виокремити доробок Степанюк С.І. [10, 11], яка провела дисертаційне дослідження з актуальних питань історико-соціальних аспектів розвитку студентського спортивного руху в Україні. Однак ці дані не враховують масиву інформації, набутої упродовж ХХІ століття.

Активізації досліджень зі студентського спорту виявлена також у 2012-2014 роках. Це пов'язано із проведенням Всесвітньої зимової універсиади у м. Казань та проектом проведення Універсиади у м. Красноярськ (2019 р). За таких умов значна частина наукових досліджень присвячена студентському спорту у різних країнах світу, його значення у формуванні культури особистості молодшої людини, загальним проблемам міжнародного студентського руху тощо [2, 5, 6].

Однак, поза увагою фахівців залишається проблематика наукового обґрунтування студентського спорту в Україні, яка має характерні особливості соціально-політичного, культурологічного, економічного і правового розвитку.

Зв'язок із важливими науковими чи практичними завданнями. Дослідження виконане в межах теми 2.10 «Управління тренувальними навантаженнями в умовах інтенсифікації змагальної діяльності» Зведеного плану науково-дослідної роботи у сфері фізичної культури і спорту на 2011–2015 рр.

Мета дослідження: визначити проблемне поле наукових досліджень у сфері студентського спорту України.

Методи дослідження: теоретичний аналіз та узагальнення, історичний метод, аналізування документальних матеріалів.

Результати дослідження та їх обговорення. Законом України «Про фізичну культуру і спорт» визначено, що серед закладів фізичної культури і спорту (юридична особа), які забезпечують розвиток фізичної культури і спорту шляхом, зокрема, надання фізкультурно-спортивних послуг, поміж інших, мають місце центри студентського спорту вищих навчальних закладів. Трактуювання функціонального призначення центрів студентського спорту вищих навчальних закладів передбачає забезпечення створення умов для поєднання навчання у вищому навчальному закладі та підготовки студентів, зокрема, до участі у чемпіонатах Європи і світу серед студентів з видів спорту, визнаних в Україні, Всесвітніх універсиадах [4, 7, 8, 9]. Таким чином маємо підстави для виокремлення цього виду діяльності (студентський спорт) у межах діяльності галузі фізичної культури і спорту.

У проекті Закону України «Про фізичну культуру і спорт» спостерігаються незначні зміни у підходах до цього соціального явища. Запропоновано розглядати студентський спорт у межах фізичної культури у сфері освіти. Вона має на меті забезпечити розвиток фізичного здоров'я учнів та студентів, комплексний підхід до формування розумових і фізичних здібностей особистості, вдосконалення фізичної та психологічної підготовки до активного життя, професійної діяльності на принципах індивідуального підходу, пріоритету оздоровчої спрямованості, широкого використання різноманітних засобів і форм фізичного виховання і масового спорту, безперервності цього процесу протягом усього життя. Проте, незалежно від локалізації цієї практики спорту, можна стверджувати, що методологічна основа залишається сталою.

Досвід різних країн вказує на інтеграцію сфери фізичної культу-

ри і спорту у ринкове середовище, або залежність її від соціально-економічного статусу країни. На підставі цього регулюється утворення нових форм власності та форм господарювання, що активно впливає на учасників фізкультурно-спортивної діяльності [7].

Попередній пошук наукових даних і міжнародного досвіду розвитку студентського спорту свідчить про наявність певних теоретичних напрацювань з цього процесу, пов'язаних з особливостями формування та реалізації відповідної державної політики, нормативно-правових, соціальних та економічних аспектів функціонування [3]

Можливість якісних змін у розвитку фізичної культури і спорту студентської молоді значною мірою обумовлюється рівнем реалізації ряду нормативно-правових документів, серед яких Закон України «Про фізичну культуру і спорт», Національна доктрина розвитку фізичної культури і спорту, а також Закони України «Про вищу освіту» та укази Президента «Про забезпечення подальшого розвитку вищої освіти в Україні» та «Про Національну доктрину розвитку освіти» [7, 8, 9].

На шляху розвитку студентського спорту варто розглядати низку проблем [1, 2, 3, 6]. Серед них:

- погіршення здоров'я, фізичного розвитку і фізичної підготовленості населення, низький рівень залучення підлітків і молоді до систематичних занять фізичною культурою і спортом. Існуючі обмеження у використанні державно та приватного партнерства не дають змоги активно розвивати спортивну індустрію для збільшення видовищності, забезпечити доступність спортивних і фізкультурно-оздоровчих послуг для значної кількості студентської молоді.
- відсутність ефективного переходу від системи дитячо-юнацького спорту, відбору та під-

готовки спортивного резерву до спортивних збірних команд країни з видів спорту. Недостатнє обґрунтування складових системи підготовки спортсменів у вищій освіті (нормативно-правового, матеріально-технічного, науково-методологічного, медико-біологічного забезпечення) гальмують розвиток студентського спорту, не дають змогу ефективного (не знижуючи рівень фахової підготовленості) створення резерву для спортивних збірних команд країни за умов їхнього навчання у вищих навчальних закладах.

- посилення суперництва в спорті вищих досягнень. Заострення конкуренції на міжнародній спортивній арені (Олімпійські ігри, Чемпіонати світу та Європи тощо). Провідні світові держави прагнуть до перемоги, що сприяє створенню позитивного іміджу країни на міжнародній арені. При цьому нерационально використовується соціально-економічний резерв. Концентрація уваги на завоюванні вищих спортивних нагород призводить до нехтуванням обґрунтованістю системи підготовки спортсменів в умовах вищої освіти.

- значне відставання від провідних спортивних держав у розвитку та впровадженні інноваційних спортивних технологій, що істотно ускладнює розвиток фізичної культури і масового спорту, підготовку спортивного резерву та спортсменів високого класу в умовах вищої школи.

Аналізування наукової та методичної літератури дали змогу виявити такі світові тенденції розвитку студентського спорту [2, 6]:

- організація ефективної системи державного регулювання;
- підвищення соціального статусу національних студентських спортивних організацій;
- створення нормативно-правової бази розвитку фізичного виховання і спорту в вищих навчальних закладах;
- налагодження співробітни-

цтва, законодавче узгодження співпраці, розмежування сфер впливу та відповідальності;

- забезпечення сучасної матеріально-технічної бази для заняття молоді спортом;
- оптимізація системи студентських змагань в країні та забезпечення участі спортсменів у міжнародних змаганнях;
- створення сучасного інформаційного забезпечення студентського спорту;
- пропаганда національних і міжнародних досягнень у студентського спорту.

Узагальнення результатів ряду наукових досліджень [1, 2, 6, 9, 10] указали на наявність широкого кола напрямів для подальших досліджень у студентському спорті. Так, Степанюк С.І. за результатами свого дисертаційного дослідження визначила подальші напрями наукових досліджень. Вони в основному пов'язані із місцем і значенням студентського спорту в системі освіти і виховання молоді; вдосконаленням організаційної структури студентського спортивного руху та їхньої співпраці із державними, громадськими та іншими організаціями з питань фізичного виховання студентської молоді; удосконаленням матеріально-технічного, науково-методичного забезпечення підготовки студентських збірних команд України для участі у міжнародних змаганнях [10, 11].

Вище зазначені напрямки доповнено С.В. Лапочкиним [5]. Автор вбачає удосконалення функціонування студентського спорту за допомогою таких наукових і методичних складових:

- розроблення законодавчої бази, ієрархічності та різноманіття організаційних структур, що реалізують студентські спортивні програми різного рівня;
- багатоджерельністю фінансування та правовою захищеністю діяльності у сфері студентського спорту;
- розробленням системи від-

бору та різних форм матеріальної підтримки для студентів-спортсменів;

- урахуванням розкладу фізичних студентських змагань при затвердженні національного календаря спортивних заходів;
- офіційною реєстрацією спортивних результатів університетів і наявністю спортивного рейтингу університетів;
- наявністю договорів про спільну діяльність між студентськими лігами, спортивними клубами університетів і професійними клубами з видів спорту;
- наступністю і взаємозв'язком програм фізичного виховання та розвитку спорту серед студентів в університетах більшості країн світу.

Своєю чергою, шляхи вирішення проблем студентського спорту фахівці [2, 5, 6, 10] вбачають у наступному:

- розроблення спортивного інформаційного ресурсу для організації взаємодії студентських спортивних організацій із середньотехнічними та вищими навчальними закладами, з метою надання консультаційної, методичної підтримки та обміну досвідом тощо;
- звернення уваги роботодавців великого та середнього бізнесу на студентів-спортсменів для забезпечення спонсорської підтримки;
- мотивування студентів до систематичних занять спортом шляхом участі їх у спортивних акціях міста, змагання різного рівня.

Також, досвід інших країнах засвідчує, що активна позиція молоді до спорту формується внаслідок якісної пропаганди засобами масової інформації.

Таким чином, невід'ємним для розвитку студентського спорту є [1, 3, 4, 7] потреба встановлення основ державної політики в галузі студентського спорту з визначенням рівнів компетенції центрального органу управління, його

представництв на місцях, місцевого самоврядування та безпосередньо самого вищого навчального закладу. Потрібно досягнути умов, за яких ректорам вузів має бути вигідно та престижно розвивати студентський спорт

Висновки. Україна, маючи характерні особливості соціально-політичного, культурологічного, економічного та правового розвитку, потребує вивчення та обґрунтування студентського спорту на сучасному етапі. Проблеми погіршення здоров'я, фізичного розвитку і фізичної підготовленості населення, відсутності ефективного переходу від системи дитячо-юнацького спорту до спорту вищих досягнень, посилення суперництва в спорті вищих досягнень створюють актуальність розроблення питань організаційного та методичного забезпечення студентського спорту.

Основні напрями наукових досліджень у студентському спорті пов'язані із вивченням сукупності даних організаційного та методичного характеру, удосконаленням структури і змісту студентського спорту, вивченням стану матеріально-технічного, науково-методичного забезпечення, покращенням правової захищеності діяльності та загалом мотивуванням студентів до систематичних занять спортом.

Перспективи подальших досліджень передбачають з'ясування особливостей становлення та розвитку студентського спорту України у XXI ст.

Література:

1. Архипов Е.Ю. Состояние, проблемы и перспективы развития студенческого спорта в РФ и в мире / Е.Ю. Архипов, Л.Р. Файзериев // Всероссийская научно-практическая конференция «Перспективы развития современного студенческого спорта: на пути к Универсиаде–2013 в Казани». – Казань, 2012. – С. 32–36.

2. Гаязова А.В. Проблемы студенческого спортивно-го движения / А.В. Гаязова, В.Я. Назмутдинов // Всероссийская научно-практическая конференция «Перспективы развития современного студенческого спорта: на пути к Универсиаде-2013 в Казани». – Казань, 2012. – С. 48–52.
3. Дутчак М.В. Теоретико-методологічні засади формування системи спорту для всіх в Україні: автореф. дис... д-ра наук з фіз. виховання і спорту: 24.00.02 / Мирослав Васильович Дутчак ; НУФВСУ. – К., 2009. – 39 с.
4. Закон України «Про фізичну культуру і спорт» [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon1.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=3808-12> (дата звернення: 23.05.2015).
5. Лапочкин С.В. Формирование нового понимания значения спорта и физической культуры в молодежной среде посредством исследования спортивного наследия универсиад / С.В. Лапочкин // Педагогико-психологические и медико-биологические проблемы физической культуры и спорта. – 2010. – Т. 15. – № 2. – С. 49-56.
6. Матыцин О.В. Студенческий спорт в России: проблемы и цели развития / О.В. Матыцин // Всероссийская научно-практическая конференция «Перспективы развития современного студенческого спорта: на пути к Универсиаде – 2013 в Казани». – Казань, 2012. – С. 6–10.
7. Мічуда Ю.П. Функціонування та розвиток сфери фізичної культури і спорту в умовах ринку: автореф. дис... д-ра наук з фіз. виховання і спорту: 24.00.02 / Ю.П. Мічуда ; НУФВСУ. – К., 2008. – 39 с.
8. Пітин М. Нормативно-правове забезпечення інформатизації фізичної культури і спорту / Мар'ян Пітин // Молода спортивна наука України : зб. наук. пр. – Л., 2012. – Вип. 16, т. 1. – С. 209–215.
9. Пітин М. Теоретична підготовка в спорті : монографія / Мар'ян Пітин. – Л. : ЛДУФК, 2015. – 372 с.
10. Степанюк С. Особливості формування і розвитку студентського спортивного руху в Україні / Степанюк С. // Молода спортивна наука України: Зб. наук. статей. – Л., 2003. – Вип. 7., т. 1. – С. 177–184.
11. Степанюк С.І. Студентський спортивний рух: історія та сучасність / Степанюк С.І., Вацеба О.М. – Л. : Українські технології, 2003. – 60 с.

